

CD KLASSIEK

Super veelstemmig
Heinrich Biber

De 53-stemmige *Missa Salisburgensis*, die de Boheems-Oostenrijkse componist Heinrich Biber (1644-1704) in 1682 schreef voor de viering van 1.100 jaar aartsbisdom Salzburg, mag gerust worden beschouwd als de meest grandioze barokke kerkmuziek uit de zeventiende eeuw. Biber was niet aan zijn proefstuk toe, want hij componeerde ook een *Missa Bruxellensis* (teruggelaten in de Brusselse Albertina) voor 23 stemmen. In de late negentiende eeuw wilde een winkelier uit Salzburg de bladen van het handschrift gebruiken als inpakpapier voor zijn groenten en fruit. Gelukkig stak een attente dirigent van een kerkkoor daar een stokje voor...

Muziek componeren voor zoveel verschillende stemmen en instrumentale groepen is een uitdaging. De componist moet bijvoorbeeld voor elk van de vier stemgroepen (bas, tenor, sopraan, alt) tien of meer afzonderlijke muzieklijnen bedenken, die dan nog eens allemaal elkaar kruisen, versterken en onder-

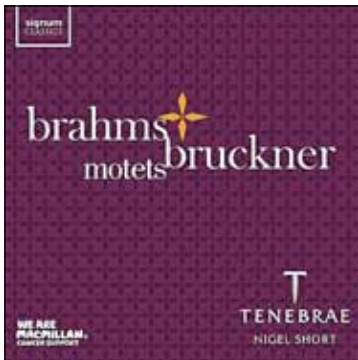
steunen. Jordi Savall gebruikte niet de kathedraal van Salzburg voor de opname, maar wel de romaanse collegiale kerk van het kasteel van Cardona in Spanje. Daar stelde hij de muzikanten echter zo op dat dezelfde 'stereofonie' en *surround sound* tot stand kwam als in de kathedraal.

Binnen de bekende inhoud van zo'n feestmis vallen, naast de overweldigende veelvoud, een aantal elementen bijzonder op. Savall wijst zelf op het *Benedictus* en het *Agnus Dei*, waarin Biber vernieuwende effecten laat ontluiken. Het *Miserere*, a capella, maar uiteraard polyfoon gezongen, is ontroerend. En voorts natuurlijk het grootse *Credo* met contrasterende, maar explosieve emoties in het *incarnatus est* (met alleen hoge) en het *crucifixus* (alleen lage stemmen). Kortom, een feestmis volgens het contrareformatorische boekje, een mateloze uitbeelding van de triomferende Kerk.

Voor diezelfde festiviteit schreef Biber trouwens ook het 54-stemmige motet *Plaudite tympana*, een meesterwerk dat het *offertorium* van de Salzburger feestmis moest opsmukken. Voor zover dat nog nodig was. (JC)

Heinrich Ignaz Franz von Biber, *Missa Salisburgensis. Baroque Splendor*, door Hesperion XXI, Le Concert des Nations, La Capella Reial de Catalunya onder leiding van Jordi Savall, Alia Vox (distributie harmonia mundi), AVSA 9912, 23,50 euro.

CD KLASSIEK

Concullega's
Brahms & Bruckner

Johannes Brahms (1833-1897) had het niet hoog op met de werken van zijn Oostenrijkse collega Anton Bruckner (1824-1896). Brahms vond diens 'wagneriaans' symfonische werk maar niets. Ook was Brahms een protestantse agnost, Bruckner een vrome katholiek. Laatstgenoemde was een groot deel van zijn carrière organist in en rond Linz.

Wat vreemd – maar ook weer niet, omdat beide componisten tijdgenoten waren – is vocaal religieus werk van beide samenbrengen in één cd. Bovendien merk je zo makkelijker de ver-

schillen op. Centraal stuk is ongetwijfeld Brahms late meesterwerk met drie motetten, opus 110 uit 1889, waarin hij teruggrijpt naar de zeventiende-eeuwse protestant Heinrich Schütz. Ook Brahms, zo toont zijn *Ave Maria* uit 1858 aan, kende echter de Latijnse traditie.

We horen mooi werk van Bruckner, met veel respect voor de katholieke traditie van koorzang, soms triomfalistisch en bedoeld voor superplechtige, bombastische erediensten. Bruckner werkte in de dienst van de aartsbisschop van Linz. Het fenomenale *Ecce sacerdos* werd in 1885 gemaakt voor de intrede van de bisschop van Linz in de nieuwe kathedraal en is voor groot koor, orgel en drie trombones. (EDS)

Johannes Brahms & Anton Bruckner, *Motets*, door Tenebrae, onder leiding van Nigel Short, Signum Classics, SIGCD430, 22,40 euro.

BOEK SPIRITUALITEIT

Vreemde baantjes
Dirk Hanssens

Het abdijleven fascineert vandaag nog steeds. Wat beweegt monniken en monialen? Zijn ze tijdgenoten of vreemde wezens, uit den hoge neergedaald? Hoeveel zijn er? Wat doen ze?

Dirk Hanssens osb, hoofdredacteur van het monastiek tijdschrift *De Kovel* en zelf monnik van de abdij Keizersberg in Leuven, doet 21 kloosterjobs uit de

doeken in evenveel interviews uit *De Kovel*.

Interviews? Hij dropte als *onymus* aflevering na aflevering een stukje over een kloosterjob in de daartoe geschapen rubriek. De abt en de prior, de gastenzuster en de novicemeester, maar ook de wasbroeder en de webmaster passeren de revue. Wie echter aandachtig leest, merkt snel dat al die interviews volstrekt uit de duim zijn gezogen. Het zijn teksten waarbij de auteur hoogstens kon terugvalen op spaarzaam ingezonden ontboezemingen of tips van medebroeders en zusters. Hij ontpopte zich als een rollenspeler die zich fantasie noch moeite ontzegde om in de huid te kruipen van wie de onderscheiden kloosterjobs en monastieke functies waarneemt.

Hanssens biedt een boeiend en rijk palet waarin de anekdotes, het aforisme en de lichte scherts doordringen tot de kern van het monastieke bestaan en van het

weinig opwindende leven van de monnik of de moniale iets bijzonders maken. Soms lijken het wel moderne 'vaderspreuken'. „Contemplatie leeft van het besef dat de hemel elk moment binnen het gezichtsveld kan komen”, zegt de portier.

Een rode draad ontrolt zich: niemand had ook maar enige ambitie om deze of gene kloosterjob op zich te nemen en soms weten ze niet eens wie hun voorganger was. (EDS)

Dirk Hanssens, *Uitgehoord! 21 kloosterjobs uit de doeken gedaan*, Jongbloed, Heerenveen, 2015, 95 blz., 15,95 euro, ISBN 978 90 8525 048 7.

BOEK KEUKEN

Eenvoudige croques
Corbesier & De Brouwer

Wit brood, ham en kaas – zelfs voor wie geen greintje kookkunst kan ontplooiën, is de croque monsieur een koud kunstje. Maar waar komt de croque vandaan? Volgens culinaire

historici ontstond het gerecht in 1910 in een Parijse bistro. De zaakvoerder verving stokbrood door wit brood en roosterde het. Vandaar de naam croque monsieur.

Nico Corbesier en Andy De Brouwer, respectievelijk chef en wijnkelner in het restaurant *Les Eleveurs* in Halle, maken de croque tot culinaire delicatessen. Beide keukenprinsen toveren met eenvoudige middelen de onnozele boterham in de pan of op het rooster om tot een bovenaardse heerlijkheid.

Neem nu hun croque ch'ti biloute, met kazen uit Noord-Frankrijk. Met uiterst eenvoudige ingrediënten wordt de croque iets om recepties of feesten op te luisteren. Geweldig idee vonden wij de croque marolien, een eerbetoon aan het Vossenplein in

Brussel, op basis van bloedworst en een pistolet.

Van ontzettend eenvoudig gaat het naar het verwerken van bijzondere ingrediënten. Het top punt is wellicht de lobstercroque, sneetjes wit brood gevuld met een kreeft en groene asperges. Lees dit boek ook voor de eenvoudige tips: abdijskaas of Hollandse brokkelkaas geven verrukkelijke resultaten. (EDS)

Nico Corbesier & Andy De Brouwer, *Croque a Day*, Manteau, Antwerpen, 2015, 143 blz., 19,99 euro, ISBN 978 90 2233 218 4.

BOEK ROMAN

Verrader en jood
Amos Oz

De Israëliische romanschrijver Amos Oz, geboren in 1938, wordt elk jaar getipt als mogelijke Nobelprijswinnaar, wat tot heden uitbleef. De Hebreeuwstalige auteur heeft een oeuvre dat grotendeels in het Nederlands werd vertaald en vrij populair is. Rode draad in zijn romans zijn stevast ingewikkelde man-vrouwrelaties, maar ook de geschiedenis van het hedendaagse Israël en het jodendom.

Oz, geboren als Amos Klausner en naar eigen zeggen een ongelovige Jood, publiceerde vorig jaar, samen met zijn dochter Fania,

Jews and Words (vertaald als *Joden en Woorden*), over hoe je als ongelovige toch kunt leven met het woord 'God'. Toch is hij altijd ook een politiek schrijver.

Zijn vorig jaar verschenen en nu vertaalde roman *Judas* draagt in het Hebreeuws de titel *Habesora al pi Jehuda* (het evangelie volgens Judas), maar daar gaat het niet om. De roman speelt zich af in 1959, in de prille staat Israël. De hoofdpersoon is een zekere Sjmoeël Asj die zijn literatuurstudie stopzet vanwege een gestrande liefdesrelatie.

Maar dan komt toch weer de figuur van de apostel Judas terug. Asj interesseert zich voor de wijze waarop Joden het evangelie lezen evenals voor de figuur van Judas. Amos Oz geeft zijn eigen visie op de figuur van Jezus' verrader. Voor Oz was Judas eigenlijk de eerste en „wellicht ook de enige christen”. Judas, aanvankelijk een spion van de Joodse hogepriesters, geloofde volgens Oz als eerste dat Jezus God was en hij was ervan overtuigd dat Hij vanaf het kruis zou zegevieren. Toen Jezus een smadelijke dood stierf, verhing Judas zich en werd later het prototype van de Jood, de verrader en godsmoordenaar.

Vergissen we ons niet. Dit is geen roman over het christendom, maar over joden. Het gaat over 'de' jood die anderen verdraagt. In de roman lopen allerlei verhaallijnen door elkaar. Asj wordt verliefd op de dochter van een vooraanstaande Joodse intellectueel en zionist die in de jaren 1940 beslist vast te houden aan de vriendschap met de Arabieren. Daarmee besluit hij de stichting van de staat Israël niet te steunen. Het gevolg is dat hij als verrader van de Joodse zaak wordt gezien en gebroken sterft.

Zelf twijfelt Oz niet aan het bestaan van de staat waarin hij woont en werkt. Net door fictie te gebruiken, opent hij echter allerlei perspectieven op een ingewikkeld land als Israël. (EDS)

Amos Oz, *Judas*, De Bezige Bij, Antwerpen, 2015, 392 blz., 24,90 euro, ISBN 978 90 2349 239 9.